

INCLUSIEF OVERBETUWE

ADVIESRAPPORT VOOR
INCLUSIEBELEID IN GEMEENTE
OVERBETUWE

Auteurs

Eveline van Hilten-Rutten

Ruth Wiertsema

Emma Agricola

Januari 2024

vizier
gericht op discriminatie & diversiteit

gemeente Overbetuwe

Colofon

Auteurs

Eveline van Hilten-Rutten, Ruth Wiertsema en Emma Agricola

Opdrachtgever

Gemeente Overbetuwe

Uitvoerende organisaties

Vizier

Publicatiedatum

januari 2024

Contact

Antidiscriminatievoorziening Vizier

Arend Noorduijnstraat 15

6512 BK Nijmegen

085-0734600

info@vizieroost.nl

Het overnemen uit deze publicatie is toegestaan, mits de bron duidelijk wordt vermeld.

Inhoudsopgave

Hoofdstuk 1 Introductie	3
1.1 Aanleiding.....	3
1.2 Doel- en vraagstelling.....	3
1.3 Methoden.....	3
1.4 Leeswijzer	4
Begrippenlijst.....	5
Hoofdstuk 2 Theoretische achtergrond en rol van de gemeente	6
2.1 Diversiteit, discriminatie en inclusie	6
2.2 De gevolgen van discriminatie	7
2.3 De rol van een gemeente	8
Hoofdstuk 3 Situatieschets gemeente Overbetuwe	10
3.1 Discriminatiemeldingen	10
3.2 Partners en organisaties voor inclusiebeleid	11
3.3 Beperking.....	12
3.4 Culturele diversiteit.....	13
3.5 Lhbt+.....	14
Hoofdstuk 4 Behoeften van maatschappelijke partners en inwoners.....	15
4.1 Sociaal netwerk	15
4.2 Toegankelijkheid	15
4.3 Gemeentelijke communicatie	16
4.4 Verbinding en polarisatie	16
4.5 Discriminatie en vooroordelen.....	17
4.6 Lhbt+.....	17
4.7 Politie.....	18
Hoofdstuk 5 Speerpunten vanuit inwoners	19
5.1 Meer persoonlijk gerichte ondersteuning.....	19
5.2 Ontmoeting tussen inwoners onderling.....	19
5.3 Voorlichting en training.....	19
5.4 De rol van de gemeente	20
Hoofdstuk 6 Beleidsadvies	22
Verder lezen	24
Bijlage 1 Lijst met betrokken organisaties.....	25

Hoofdstuk 1 Introductie

1.1 Aanleiding

Eind 2022 heeft de gemeenteraad in Overbetuwe de opdracht gegeven om beleid te ontwikkelen voor een inclusief Overbetuwe, zodat iedereen zich geaccepteerd en welkom voelt. In eerste instantie lag de focus op het vormen van beleid als regenbooggemeente, maar na een bespreking in de raad over wat dat inhoudt werd dit verbreed tot het bevorderen van de acceptatie van lhbt+-personen, mensen met een beperking en mensen van kleur.¹ Als eerste stap in dit proces heeft de Gemeente Overbetuwe opdracht gegeven voor een lokaal onderzoek naar de stand van zaken wat betreft inclusie in de gemeente. Stichting Vizier, de antidiscriminatievoorziening van de gemeente Overbetuwe, heeft in opdracht van de gemeente dit onderzoek uitgevoerd.

1.2 Doel- en vraagstelling

Het doel van het onderzoek is driedelig.

(i) Het in kaart brengen van maatschappelijke partners en initiatieven binnen de gemeente die zich inzetten voor inclusie van de benoemde groepen

(ii) het inventariseren van de behoeften van bewoners en maatschappelijke partners in gemeentebestuur

(iii) het beschrijven van speerpunten die volgens deze inwoners en maatschappelijke partners naar voren moeten komen in gemeentebestuur.

Het onderzoek is vervolgens uitgevoerd met de volgende centrale vraagstelling:

Wat zijn de behoeftes en wensen van inwoners en maatschappelijke partners in gemeente Overbetuwe met betrekking tot het nieuwe inclusiebeleid?

1.3 Methodes

Het onderzoek kent een mixed-methode aanpak met een combinatie van literatuuronderzoek en kwalitatief onderzoek. Bestaand onderzoek is gebruikt om het belang van inclusiebeleid en recente inzichten op dit thema toe te lichten. Ook is er in de verkennende fase gebruik gemaakt van deskresearch. Hierbij zijn bestaande databases, websites en documenten gebruikt om informatie over initiatieven in de gemeente te achterhalen.

Vervolgens hebben er twee Stadsgesprekken plaatsgevonden op het gemeentehuis in Elst op woensdag 13 december. Hieraan namen telkens 10-12 deelnemers deel. In de groepsessie van twee uur werd deelnemers gevraagd naar positieve en negatieve ervaringen met inclusie in de gemeente, en naar mogelijke oplossingen en de rol van de gemeente hierin. De informatie die is opgedaan in dit

¹ 22-11-08.06 A4 Amendement D66 GL PvdA regenbooggemeente behorende bij de Programmabegroting 2023.

gesprek is aangevuld met zeven interviews met personen die bij het stadsgesprek niet aanwezig konden zijn.

Zowel de interviews als de stadsgesprekken zijn getranscribeerd en vervolgens zijn de relevante antwoorden ingedeeld in groepen met de methode inductief coderen. De analyse hiervan heeft geleid tot het verslag van behoeften en speerpunten in hoofdstuk vier en vijf. Vervolgens zijn literatuuronderzoek, groeps gesprekken en interviews samengekomen in een aantal beleidsadviezen.

Een diverse groep inwoners heeft hun visie gedeeld. Een aantal van hen sprak uit eigen ervaring en behoort tot een van de voornoemde drie doelgroepen. Er waren ook personen die zich betrokken voelen bij het thema vanuit bijvoorbeeld professioneel perspectief. Bijna alle deelnemers waren actief betrokken bij een welzijnsorganisatie, kerk, sportvereniging of school in de gemeente.² Voor de werving van de stadsgesprekken is gebruik gemaakt van meerdere methoden: benaderen van belangengroepen en ketenpartners, berichten via sociale media, nieuwsberichten op lokale kranten en websites en flyers.

1.4 Leeswijzer

Dit adviesrapport is gestructureerd in 5 inhoudelijke hoofdstukken.

We leggen in **hoofdstuk 2** een theoretische basis voor inclusiebeleid. Er wordt gebruik gemaakt van bestaand onderzoek om inclusie, gelijkwaardigheid en diversiteit als concepten verder toe te lichten.

In **hoofdstuk 3** geven we een situatieschets van gemeente Overbetuwe met betrekking tot inclusie. Zowel op het thema inclusie als op de deelthema's toegankelijkheid, lhbt+ en culturele diversiteit wordt een overzicht gegeven van wat er al gebeurt in de gemeente.

Dan volgt in **hoofdstuk 4** een overzicht van de belangrijkste behoeften van inwoners en maatschappelijke partners. Wat missen zij in de gemeente, en wat zouden ze graag zien veranderen?

Na deze behoeften komen in **hoofdstuk 5** de speerpunten aan bod die de deelnemers van het gesprek voorstelden. Wat is nu volgens inwoners het belangrijkste?

Tenslotte wordt in **hoofdstuk 6** dit rapport afgesloten met beleidsadvies op basis van de verkregen informatie en expertise van Vizier.

² Zie bijlage 1 voor een opsomming van maatschappelijke partners die hebben deelgenomen.

Begrippenlijst

Lhbt+ is een afkorting die staat voor lesbisch, homoseksueel, biseksueel, transgender en intersekse. De + staat voor alle seksuele voorkeuren en genderidentiteiten, los van heteroseksueel en cisgender, die niet direct in de afkorting benoemd wordt.³

Seksuele identiteit gaat over tot wie iemand zich, in termen van gender, aangetrokken voelt. Dus bijvoorbeeld lesbisch, homoseksueel of biseksueel.

Genderidentiteit gaat over hoe iemand zich identificeert. Bijvoorbeeld als man, vrouw, of iets hierbuiten of juist hier iets tussenin. Het label transgender non-binair past hierbij.

Beperking of handicap zijn brede begrippen. Ze kunnen in de volgende categorieën⁴ verdeeld worden:

Lichamelijke beperkingen gaan over het niet (meer) goed functioneren van een deel van je lichaam. Een of meerdere lichaamsdelen belemmeren een persoon in bepaalde handelingen of bewegingen. Voorbeelden zijn het ontbreken van ledematen, multiple sclerose, dwarslaesie of amputatie.

Verstandelijke beperkingen hebben te maken met ontwikkeling. Mensen die vallen onder deze categorie ontwikkelen zich minder snel dan leeftijdsgenoten en hebben een IQ van maximaal 75. Er zijn grote verschillen tussen mensen met een verstandelijke beperking. Voorbeelden zijn het syndroom van Down of het Smith-Magnis syndroom.

Cognitieve beperkingen gaat om de cognitieve functies. Problemen met het geheugen, moeite met verwerken van informatie of taal vallen hieronder. Dit staat los van het IQ van een persoon. Voorbeelden zijn de ziekte van Alzheimer of Niet-aangeboren Hersenletsel.

Ernstig meervoudige beperkingen (EMB) hebben te maken met een combinatie van een zware lichamelijke én verstandelijke beperking.

Zintuigelijke beperkingen gaan zoals de naam insinueert echt over de zintuigen. Je ogen, oren, neus, tong en huid. Bij een zintuigelijke beperking werken deze niet of minder goed. Voorbeelden zijn slechthorendheid of blindheid.

Culturele diversiteit gaat over de verscheidenheid aan culturen binnen bijvoorbeeld een regio of groep.⁵ In dit onderzoek is culturele diversiteit toegespitst op personen met een migratieachtergrond, personen wiens familie naar Nederland gemigreerd is of personen met een andere huidskleur dan wit.

³ Hasselt, M., Spierings, N., van Hilten-Rutten, E., de Koning, O., Vizier, & Radboud Social Cultural Research. (2023). Welzijnsmonitor LHBTIQ+ 2023 Gelderland en Overijssel. In *vizieroost.nl*.

⁴ HandicapNL. (z.d.). Wat is een handicap en welke soorten zijn er? handicap.nl. Geraadpleegd op 18 januari 2024, van <https://handicap.nl/wat-is-een-handicap-en-welke-zijn-er-dan-allemaal/>

⁵ UNESCO. (z.d.). Cultural diversity. Diversity of Cultural Expressions. Geraadpleegd op 18 januari 2024, van <https://en.unesco.org/creativity/cultural-diversity-0>

Hoofdstuk 2 Theoretische achtergrond en rol van de gemeente

In dit hoofdstuk wordt er ingegaan op de betekenis van diversiteit, discriminatie en inclusie, hoe dit er (beleidsmatig) uit ziet in Nederland en hoe een gemeente bij kan dragen door middel van inclusiebeleid. Op deze manier kunnen de inzichten, die in de interviews en het stadsgesprek zijn opgedaan, begrepen worden in een theoretische context.

2.1 Diversiteit, discriminatie en inclusie

Diversiteit, discriminatie en inclusie worden steeds vaker besproken, ook binnen overheidsinstanties zoals de gemeente Overbetuwe. Om dit gesprek goed te kunnen voeren en een meer inclusieve gemeente te kunnen worden, is het van belang om deze concepten eerst te definiëren.

Diversiteit omvat alle, zichtbare en onzichtbare, manieren waarop mensen van elkaar kunnen verschillen. Anders gezegd: het gaat om alle verschillende kenmerken die het ene individu of de ene groep anders maken dan de andere.⁶ Deze kenmerken noemen we ook wel **diversiteitsdimensies**. Denk hierbij aan sociale status, gender, geletterdheid, religie of opleidingsniveau/educatie. Sommige diversiteitsdimensies kunnen veranderen tijdens je leven, bijvoorbeeld je leeftijd of sociale status, andere dimensies, zoals afkomst, veranderen niet. De verschillende diversiteitsdimensies hebben invloed op elkaar. Een vrouw met een Molukse achtergrond die afhankelijk is van een rolstoel, heeft te maken met andere uitdagingen dan een witte man in een rolstoel.

Discriminatie kan een reactie zijn op diversiteit. Het van elkaar verschillen kan ertoe leiden dat mensen verschillend behandeld, achtergesteld of uitgesloten worden.⁷ Dit kan op allerlei plekken in de samenleving gebeuren. Bijvoorbeeld bij de verminderde toegang tot horeca met een rolstoel, het lastiger aangenomen worden bij een stageplek met een niet-Nederlandse achternaam, of niet serieus genomen worden bij de politie als lhbt+ persoon.

⁶ Glenn, E., & Elswick, J. L. (2020). Diversity, Equity and Inclusion Terms and Definitions. University of South Maine, 1-27. <https://digitalcommons.usm.maine.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1000&context=anti-racism-oer-classroom>

⁷ Ministerie van Justitie en Veiligheid. (2022, 21 april). Wat is discriminatie? Mensenrechten voor jou | College voor de Rechten van de Mens. <https://www.mensenrechten.nl/mensenrechten-voor-jou/discriminatie-en-gelijke-behandeling/wat-is-discriminatie#:~:text=Discriminatie%20is%20mensen%20anders%20behandelen,Deze%20kenmerken%20worden%20discriminatiegronden%20genoemd>.

Inclusie gaat over hoe we omgaan met diversiteit om discriminatie te voorkomen. Een inclusieve gemeente betreft alle individuen en groepen bij processen, activiteiten, besluitvorming en beleidsvorming.⁸ Hierbij staat centraal dat macht wordt gedeeld. Om iedereen op eenzelfde manier mee kunnen laten doen moet er voor alle diversiteitsdimensies gefaciliteerd worden. Dat betekent dat het beleid wordt aangepast naar de behoefte die een bepaalde diversiteit met zich mee kan brengen. Bijvoorbeeld, voor mensen die laaggeletterd zijn moet een gemeentewebsite eerst in gemakkelijkere taal geschreven worden voordat zij mee kunnen doen op dezelfde manier als anderen. Soms moet een gemeente dus aanpassingen doen voor een specifieke diversiteitsdimensie. Op gemeentelijk niveau is het in contact brengen van inwoners erg belangrijk om inclusie te bevorderen. Zodra er diepgaand contact tussen verschillende mensen in een gemeente tot stand wordt gebracht, kunnen inwoners zich inleven in elkaar. Dit vermindert angst en afgunst en bevordert wederzijds begrip.⁹

2.2 De gevolgen van discriminatie

In het kader van dit rapport is het belangrijk te vermelden dat de Nederlandse Eerste Kamer op 17 januari 2023 ingestemd heeft met een aanpassing van artikel 1 van de Grondwet. In de Grondwet stond al dat discriminatie wegens godsdienst, levensovertuiging, politieke voorkeur, etniciteit, geslacht of ‘op welke grond dan ook’ niet is toegestaan. De diversiteitsdimensies ‘handicap en chronische ziekte’ en ‘seksuele gerichtheid’ werden hier afgelopen jaar aan toegevoegd. Beleidsmakers dienen hier nu expliciet rekening mee te houden. Dit geeft een extra impuls aan de ontwikkeling van inclusief beleid op deze terreinen.

Discriminatie is echter een hardnekkig probleem. Om een beeld te schetsen van de huidige situatie: in 2022 werden er in Nederland in totaal 13220 discriminatie-incidenten geregistreerd. Het overgrote deel van de meldingen betrof herkomst.¹⁰ Maar ook de meldingscijfers voor lhbt+ personen en personen met een beperking zijn structureel aanwezig. Het daadwerkelijke aantal discriminatie-incidenten ligt veel hoger. Belangrijke redenen om geen melding te maken zijn het gevoel hebben dat er toch niets verandert, uit schaamte of uit onbekendheid met de mogelijkheden van melden. Uit

⁸ Coalitie voor Inclusie. (2023, 10 augustus). Wat is inclusie? <https://coalitievoorinclusie.nl/vn-verdrag-handicap/wat-is-inclusie/>

⁹ Verloove, J., van Wonderen, R., & Felten, H. (2020). Theorieën en aanpakken van polarisatie. In *kis.nl*. Kennisplatform Integratie & Samenleving. Geraadpleegd op 25 januari 2024, van <https://www.kis.nl/publicatie/theorieen-en-aanpakken-van-polarisatie>

¹⁰ Art. 1 & Discriminatie.nl. (2023). Discriminatiecijfers in 2022. In *Rijksoverheid.nl*. Art. 1. Geraadpleegd op 22 januari 2024, van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2023/04/25/rapport-landelijke-discriminatiecijfers-in-2022>

onderzoek van het Centraal Bureau voor de Statistiek blijkt dat minder dan 1 op de 10 mensen, die zich gediscrimineerd voelt of heeft gevoeld, dit ergens heeft gemeld.¹¹

Meer ervaren discriminatie leidt tot terugtrekking uit de maatschappij, versterkt gevoelens van sociale uitsluiting, machteloosheid en afwijzing, en resulteert in toenemende fysieke gezondheidsklachten over de tijd. Zelfs als je niet persoonlijk bent gediscrimineerd, kan het waarnemen van discriminatie bij mensen zoals jijzelf ook deze negatieve effecten hebben.

2.3 De rol van een gemeente

Het Ministerie van Binnenlandse Zaken ziet gemeenten als de belangrijkste partner bij het aanpakken, reduceren en tegengaan van discriminatie vanwege hun lokale betrokkenheid. Mede daarom is besloten dat gemeenten een onafhankelijk meldpunt moeten hebben waar inwoners terecht kunnen met klachten over discriminatie. Dit is de antidiscriminatievoorziening, in het kort ADV's. Zij bieden een luisterend oor en helpen inwoners hun klacht op een juiste manier af te handelen. Dit kan variëren van een gesprek met de persoon die gediscrimineerd heeft, tot het starten van een zaak bij het College voor de Rechten van de Mens.

Aanvullend op de aanwezigheid van een ADV kan een gemeente ervoor kiezen een beleidsplan te formuleren. Dit beleid kan verschillende vormen aannemen. Sommige gemeenten kiezen ervoor om deelbeleid te formuleren op bepaalde diversiteitsdimensies, bijvoorbeeld Regenboogbeleid voor lhbt+ personen, of toegankelijkheidsbeleid voor de uitvoering van het VN-verdrag Handicap. Een andere mogelijkheid is anti-discriminatie beleid, waarbij preventie van discriminatie wordt uitgewerkt en een specifieke aanpak tegen discriminatie wordt neergezet. In 2022 had ongeveer een derde van gemeenten specifiek antidiscriminatiebeleid, nog een derde was hiermee bezig.¹² Weer andere gemeenten kiezen voor een breder inclusiebeleid waarin allerlei diversiteitsdimensies in een gemeente betrokken worden. Dit betekent niet dat er geen doelgroepen voorkomen in dit beleid. Sommige partijen, zoals lhbt+ personen of personen van kleur, lopen bijvoorbeeld vaak achter als het aankomt op gebied van participatie bij gemeenten. Specifiek beleid voor deze groep kan dan nog steeds onderdeel uitmaken van breed inclusiebeleid.

Breed inclusiebeleid is voor een gemeente ook een uitdaging, omdat het zich niet beperkt tot een enkel beleidsterrein. Inclusie is een proces dat bestendig moet worden in alle lagen en teams van een gemeente. Niet enkel in het sociaal domein, maar ook in hoe openbare ruimtes worden vormgegeven; welke woonmogelijkheden er worden gecreëerd; in welke taal dienstverlening wordt aangeboden; en welke informatie op een gemeentewebsite zichtbaar is. Inclusie is een breed gegeven, en moet op allerlei domeinen en teams binnen een gemeente tot juist beleid worden vertaald.

¹¹ Kloosterman, M. A. R. (2022, 3 juli). 6. Melding van discriminatie. Centraal Bureau voor de Statistiek. <https://www.cbs.nl/nl-nl/longread/statistische-trends/2022/gediscrimineerd-gevoeld-/6-melding-van-discriminatie>

¹² Kennisplatform Inclusief Samenleven. (2022). Monitor lokaal antidiscriminatiebeleid 2022. In [kis.nl](https://www.kis.nl). Kennisplatform Inclusief Samenleven in samenwerking met Movisie. <https://www.kis.nl/publicatie/de-gemeentelijke-aanpak-van-discriminatie-anno-2022-wat-de-stand-van-het-land>

De gemeente kan in het vormen en bestendigen van het beleid verschillende rollen aannemen.¹³ Zo kan de gemeente als regiehouder functioneren. Hier is ze initiatiefnemer en houdt ze toezicht op alle stappen. Ook kan de gemeente een aanjager zijn die initiatief neemt maar daarna aan uitvoerders het stokje doorgeeft om onderling afstemming en kennisuitwisseling te behartigen. Ook kan de gemeente een faciliterende rol aannemen. Dan zorgt de gemeente ervoor dat uitvoerders hun werk goed kunnen doen door budget ter beschikking te stellen en helder beleid te formuleren. Tenslotte kan de gemeente ook zelf uitvoerder worden. De gemeente kan zelf bijvoorbeeld een campagne starten.

¹³ Felten, H., & Keers, T. (2022). Handreiking antidiscriminatiebeleid gemeenten. In movisie.nl. Ministerie van BZK en Movisie. Geraadpleegd op 18 januari 2024, van <https://www.movisie.nl/publicatie/handreiking-antidiscriminatiebeleid-gemeenten>

Hoofdstuk 3 Situatieschets gemeente Overbetuwe

In dit hoofdstuk wordt inzicht gegeven in de huidige stand van zaken in Overbetuwe. Eerst worden de discriminatiemeldingen besproken. Dan volgt er een overzicht van bestaande initiatieven en partijen in de gemeente die bijdragen aan inclusie. De informatie uit dit hoofdstuk is gebaseerd op deskresearch, de Stadsgesprekken en de interviews.

3.1 Discriminatiemeldingen

Overbetuwe heeft in overeenstemming met de wettelijke verplichting een ADV genaamd discriminatie.nl/Vizier. Vizier heeft tot taak om personen die een klacht hebben over discriminatie binnen de gemeente onafhankelijk advies en ondersteuning te verlenen bij de afwikkeling van de klacht. Bij het in januari 2024 gelanceerde landelijk meldpunt discriminatie.nl kunnen discriminatieklachten gemeld worden, waarna ze door Vizier in behandeling worden genomen. Klachten worden daarnaast ook geregistreerd door Vizier, waarna er over deze cijfers gerapporteerd wordt aan de landelijke overheid.

De meldingscijfers van gemeente Overbetuwe zijn als volgt:

- In 2020 zijn er 15 meldingen geregistreerd bij de politie, en 5 bij Vizier. Van de meldingen bij de Vizier waren 3 op basis van de discriminatiegrond handicap, en 2 op basis van etniciteit.¹⁴
- In 2021 zijn er 12 meldingen geregistreerd bij de politie, en 5 bij Vizier. Deze meldingen hielden allemaal verband met het landelijk coronabeleid, en hieraan kon geen discriminatiegrond gekoppeld worden.¹⁵
- In 2022 zijn er 15 meldingen geregistreerd bij de politie, en 5 bij Vizier. Van de meldingen bij Vizier was 1 op basis van de discriminatiegrond handicap, en 1 op basis van gender waar de melder een transgender persoon was.¹⁶

Deze cijfers geven geen compleet beeld van discriminatie in de gemeente. Zoals eerder benoemd ligt het aantal meldingen landelijk laag en zullen er veel meer incidenten voorkomen dan er worden

¹⁴ Dit betreft niet-openbare data in het bezit van Vizier.

¹⁵ Vizier, Artikel 1 Noord-Oost Gelderland, Meldpunt Discriminatie Deventer, Politie, & Politie-eenheid Oost-Nederland. (2022). Monitor discriminatie Oost-Nederland 2021. In discriminatie.nl. <https://discriminatie.nl/rapportages/>

¹⁶ Vizier, Artikel 1 Noord-Oost Gelderland, Meldpunt Discriminatie Deventer, Politie, & Politie-eenheid Oost-Nederland. (2023). Monitor discriminatie Oost-Nederland 2022. In discriminatie.nl. <https://discriminatie.nl/rapportages/>

gemeld. Wel geven de cijfers aan dat er op de gebieden handicap, etniciteit en lhbti+ de afgelopen jaren discriminatie ervaren is.

In de meest recent uitgevoerde Mystery Call door Vizeer scoorde de gemeente Overbetuwe goed op het aanbieden van informatie over het melden van discriminatie op de website. Bij het anoniem bellen met een casus herkende echter de medewerker van het Klantcontactcentrum de situatie niet als discriminatie en verwees ook niet door naar Vizeer. Hier is daarom nog verbetering mogelijk door het trainen van de medewerkers op het herkennen van discriminatie-ervaringen.

3.2 Partners en organisaties voor inclusiebeleid

Op dit moment zijn er veel personen bezig met het thema inclusie in gemeente Overbetuwe. Deze initiatieven zullen nu besproken worden. Dit is geen volledige of uitputtende lijst. Het is enkel bedoeld als hulpmiddel om inzicht te krijgen in wat er al georganiseerd wordt in de gemeente. Allereerst worden organisaties besproken die bijdragen aan de algemene inclusie, in de daarna volgende paragrafen een aantal organisaties die zich bezighouden met specifieke thema's.

Een grote speler met betrekking tot inclusie in de gemeente is welzijnsorganisatie Forte Welzijn. Zij organiseren tal van activiteiten en bijeenkomsten die de inclusie in de gemeente bevorderen. Hierbij kan gedacht worden aan het Kom Erbij project waar inwoners uitgenodigd worden om koffie te drinken, te gaan schilderen of mee te brunchen. Een welzijnsorganisatie als Forte Welzijn vervult een belangrijke functie in de gemeente in het betrekken van diverse inwoners en hen een plek aan de tafel te geven. Zeker de opbouwwerkers, die burgers helpen met ideeën voor hun buurt uit te voeren, zijn waardevol. Dit zorgt ervoor dat diverse groepen inwoners kunnen participeren in hun wijk.

Ook de jongerenwerkers van Forte Welzijn hebben een belangrijke taak met betrekking tot inclusie. Zij zorgen voor een toename in betrokkenheid van jongeren, en geven hun een plek om elkaar te ontmoeten. Dit lijkt ook het onderling begrip en acceptatie ongeacht identiteit of achtergrond te stimuleren. Bij het jongerenwerk zijn ook jongeren van kleur, lhbti+ jongeren en enkele jongeren met een beperking betrokken.

Het sociaal team Overbetuwe is ook een belangrijke inclusiepartner. Zij functioneren als vraagbaak voor allerlei vragen over gezondheid, opvoeding, wonen en meedoen voor inwoners van Overbetuwe. Dit biedt inwoners die dat nodig hebben hulp, en maakt participatie mogelijk.

Belangrijk voor het betrekken van alle inwoners is ook het huiskamerconcept dat is ingevoerd. Dit stimuleert de samenkomst van inwoners. Hetzelfde geldt voor de wandelingen voor nieuwe inwoners in Elst, of de keukentafelgesprekken die worden gehouden met inwoners die ondersteuning aanvragen bij de gemeente. Ook het aanstellen van signalerende buurtbewoners heeft een soortgelijke functie. Dit bevordert inclusie en zorgt ervoor dat meer inwoners worden gehoord, gezien en begrepen.

Naast deze projecten zijn er ook grotere instanties in de gemeente die bijdragen aan inclusie. Middelbare scholen en basisscholen zijn plekken in Overbetuwe waar inwoners samen komen. Scholen zijn bij uitstek de plek waar er geleerd wordt over elkaar, en de samenleving. Dit wordt benadrukt in vakken als levensbeschouwing of maatschappijleer, waar de middelbare scholen in Overbetuwe ook aandacht besteden aan diversiteit.

Kerken hebben ook een belangrijke functie in het samenbrengen van inwoners. Zo is er bijvoorbeeld de kerk in Andelst die elke 6 weken een open maaltijd verzorgt waar iedereen welkom is deel te nemen. Kerken hebben een sociale functie, en ook een zorgfunctie voor inwoners die het moeilijk hebben.

Sportverenigingen zijn ook plekken waar inwoners elkaar ontmoeten vanuit allerlei lagen en groeperingen in de bevolking. Zij hebben daarmee een belangrijke sociale functie, en dragen bij aan inclusie. Voetbalvereniging SV Spero is zich hiervan bewust en heeft het plan om een sociale commissie op te richten. Deze zal bestaan uit vrijwilligers die langs de lijn met een kannetje koffie inventariseren wat er nu speelt onder hun bezoekers en leden.

Tenslotte is ook de politie van Rivierenland West bezig met het thema inclusie. Zo nemen ze deel aan het project 'politie voor iedereen'. Ook inclusie is een thema dat bij hen steeds vaker aangekaart wordt. Hoewel er nog een weg te gaan is, wordt er wel steeds meer aandacht voor gevraagd.

3.3 Beperking

Binnen de gemeente Overbetuwe wordt er voor de groep inwoners beperking of handicap veel samengewerkt en gerealiseerd.

Zo zijn er verschillende belangenbehartigers en stichtingen voor deze inwoners in Overbetuwe:

- Stichting Gehandicapt Platform Overbetuwe (SGO) die binnen de gemeente en organisaties de belangen behartigt voor deze groep en een driemaandelijks nieuwsbrief uitbrengt.
- Stichting Kansplus die als belangenennetwerk fungeert voor mensen met een verstandelijke beperking en activiteiten organiseert.
- Forte Welzijn dat zich ook bezighoudt met mantelzorg en samen met SGO onder meer een niet-aangeboren hersenletsel café verzorgt.
- De lokale afdelingen van stichting Zonnebloem die vrijwilligers coördineren voor personen met een lichamelijke of verstandelijke beperking.
- Stichting Disco Elst, die maandelijks een disco avond organiseren voor mensen met een lichamelijke of verstandelijke beperking.

Op het gebied van sport zijn ook groepen actief. Verschillende sportverenigingen bieden de optie voor mensen met een beperking om mee te doen. Deze staan zeer toegankelijk gepresenteerd op de website van Uniek Sporten. Enkel hiervan zijn:

- Voetbalvereniging SV Spero die een plusteam aanbiedt naast hun andere teams.
- Gymnastiek Vereniging Elistha die op woensdagmiddag lessen voor kinderen met een zintuigelijke, verstandelijke of kleine lichamelijke beperking verzorgt.

Daarnaast organiseert de gemeente elke twee jaar een Special Sports Event voor aangepast sporten voor personen met een handicap, en is er het lokale Sportakkoord waarin inclusie een centraal thema is.

Op het gebied van huisvesting zijn er ook een aantal actieve instanties.

- De Driestroom verzorgt in de gemeente onder meer gezinshuizen en begeleid wonen voor meerdere doelgroepen.
- Het ouderinitiatief Stichting Bij Ons Thuis die een woonzorginitiatief wil lanceren voor jongeren met een beperking.

- Het Thomashuis dat een kleinschalige woonvoorziening aanbiedt voor mensen met een verstandelijke beperking.
- Enkele aangepaste woningen, zoals de Fokuswoningen van woningcorporatie Vivare.

Binnen het onderwijs wordt er regionaal met PassendWijs en Stichting Berseba passend onderwijs verzorgd voor leerlingen met een ondersteuningsbehoefte. Voor personen die niet binnen regulier onderwijs mee kunnen doen zijn er enkele opties in de gemeente Overbetuwe.

- De Driestroom verzorgt op twee locaties in de gemeente locaties om te leren in de praktijk. Dit zijn:
 - De Waspartner in Heteren
 - Zorgboerderij de Bontekoe in Randwijk.
- Daarnaast is er de school voor speciaal basisonderwijs de Lichtenbeek. Zij verzorgen ook 'Samen leren in de Betuwe', waar een kleine groep verstandelijk beperkte leerlingen deels op basisschool de Esdoorn onderwijs volgt.
- Meforta College is de school voor Speciaal Voortgezet Onderwijs in Zetten.

Werkplekken voor personen die een ondersteuningsvraag hebben zijn geregeld vanuit de Driestroom. Enkele opties zijn:

- Werken in de horeca bij DROOM! De Landerij.
- Voorstellingen maken in Theater Klare Taal in samenwerking met Artez.
- Coaching ontvangen van een persoonlijke begeleider in het zoeken van werk.

Ook biedt de gemeente vanuit de participatiewet werkgevers op de reguliere arbeidsmarkt loonkostensubsidie en andere hulpmiddelen om hen aan te sporen werkgelegenheid te creëren voor personen met een beperking.

3.4 Culturele diversiteit

Voor personen van kleur zijn er verschillende, vooral naar herkomst georganiseerde initiatieven in de gemeente Overbetuwe.

Een belangrijke groep is Stichting Turks cultureel centrum Anadolu. Zij organiseren culturele en educatieve activiteiten om de sociale cohesie van Turkse personen binnen de gemeente Overbetuwe te verbeteren. Ook organiseren ze evenementen om het contact tussen Turkse personen en andere inwoners van Overbetuwe te verbeteren. Er woonden in Overbetuwe in 2022 ongeveer 360 inwoners met een Turkse achtergrond.¹⁷

Daarnaast is een belangrijke groep ook stichting Maluku Elst, die de Molukse kerk in Elst beheert. Daarnaast organiseren zij activiteiten gericht op de Molukse gemeenschap. Het overdragen van cultuur en tradities staat centraal, waarin zij voorzien voor een grote groep inwoners in Elst. 250 tot 300 gezinnen zijn woonachtig in de omgeving van de kerk, en ongeveer 75 procent van hen bezoekt ook activiteiten van de stichting. Deze stichting heeft ook contact met andere groepen binnen de

¹⁷ Migratieachtergrond gemeente Overbetuwe 2022. AlleCijfers.nl. (2024, 1 januari). AlleCijfers.nl. https://allecijfers.nl/gemeente/overbetuwe/#migratie_achtergrond

gemeente. Ook is er sinds enkele jaren een Molukse wijkraad die zich onder andere inzet voor behoud van de samenwooncultuur van inwoners met een Molukse achtergrond in Elst-Noord. Recentelijk is het convenant ondertekent tussen de wijkraad, de gemeente en woningcorporatie Vivare over het behoud van 41 sociale huurwoningen voor de Molukse gemeenschap.

Een andere groep die actief is, is de internationale vrouwengroep, een initiatief van Forte Welzijn. Hier komen verschillende vrouwen met diverse achtergronden samen, wordt er Nederlands geoeft en activiteiten ondernomen.

Ook is er een locatie van de organisatie VluchtelingenWerk in Elst. Deze stichting biedt sociaaljuridische dienstverlening aan vluchtelingen en asielzoekers vanaf het moment dat ze worden opgevangen in Nederland.

3.5 Lhbti+

Voor personen uit de lhbti+ groep lijken er weinig maatschappelijke partners actief. Er is het COC, de belangenbehartiger voor lhbti+ personen in Nederland. Gemeente Overbetuwe valt sinds enkele maanden onder het verzorgingsgebied van vereniging COC Midden-Gelderland. Zij organiseren activiteiten gefocust op de lhbti+ gemeenschap, maar deze vinden vooral plaats in Arnhem. Het COC heeft daarnaast wel een waakfunctie mochten er sterk negatieve signalen binnenkomen, maar dit is tot nu toe niet het geval geweest. Het COC heeft verder geen specifieke betrokkenheid in de gemeente.

Vanuit enkele scholen zijn er enkele initiatieven geweest voor het aandacht schenken aan Paarse Vrijdag. Dit is een dag waar scholieren en studenten door het dragen van de kleur paars op school hun solidariteit kunnen tonen met lhbti+ personen. Ook hebben het Hendrik Pierson College en het Lyceum Elst volgens de site GSA-netwerk een Gay Straight Alliance, een groep leerlingen die zelf extra aandacht besteedt aan seksuele diversiteit.

Hoofdstuk 4 Behoeften van maatschappelijke partners en inwoners

Nu we weten welke partners er zoal zijn, worden nu hun behoeften aangekaart. In dit hoofdstuk worden per thema de behoeften van diverse partners en inwoners van de gemeente Overbetuwe besproken. Er staan zeven thema's centraal, die zijn afgeleid uit de Stadsgesprekken en de interviews. Van elk thema worden zowel plus- als minpunten besproken.

4.1 Sociaal netwerk

⊕ Verschillende inwoners geven aan een sterk netwerk te hebben in de gemeente. Dit is goed voor betrokkenheid en kan inclusie bevorderen. Dit lijkt voornamelijk gerelateerd te zijn aan lidmaatschap of betrokkenheid bij een organisatie in de gemeente. Zo zorgen bijvoorbeeld kerkinstanties, stichting cultureel centrum Anadolu, stichting Maluku en het jeugdwerk van Forte Welzijn ervoor dat grote groepen inwoners een netwerk opbouwen met elkaar.

⊖ Er zijn ook inwoners die aangeven dat zij een sociaal netwerk missen in Overbetuwe. Dit lijkt allereerst te spelen voor ouderen en mensen met een beperking die zelfstandig wonen. Zij zijn niet in staat om aan allerlei groepsactiviteiten mee te doen. Als het netwerk ontbreekt is dit extra uitdagend voor deze groep omdat zij erg afhankelijk zijn van hulp uit de omgeving. Als hun netwerk dit niet kan, is er weinig houvast.

"Ik ben alleen. Ik heb een erg klein netwerk, nauwelijks familie, en mijn kinderen hebben hun eigen dingen. Als mijn gezondheid achteruitgaat, dan ben ik echt alleen." -Inwoner van Overbetuwe

⊖ Veel hulp in het vinden van een netwerk in de gemeente is gebaseerd op groepsbijeenkomsten of activiteiten. In de gemeente bestaan bijvoorbeeld verschillende initiatieven om koffie te komen drinken of soep te komen eten, maar dit zijn vaak in groepsbijeenkomsten. Dit is niet voor elke inwoner een prettige en haalbare manier om in contact te komen met gelijkgestemden. Voor bijvoorbeeld personen die prikkelgevoelig zijn na hersenletsel of doordat zij autisme hebben, zijn kleinere groepen of individuele activiteiten veel prettiger.

4.2 Toegankelijkheid

⊕ Op sommige vlakken in de gemeente wordt er goed rekening gehouden met toegankelijkheid, vooral op het gebied van beperkingen. Zoals eerder genoemd zijn er meerdere opties voor personen met een beperking om te sporten. Ook zijn de jongerencentra in heel de gemeente Overbetuwe goed toegankelijk met de rolstoel. Daarnaast zijn speeltuintjes ook veel toegankelijk gemaakt voor personen in samenwerking met Forte Welzijn en het SGO.

⊖ Toegankelijkheid van de openbare ruimte voor mensen met een beperking is op verschillende plekken echter niet toereikend. Het centrum van Elst is bijvoorbeeld op sommige aspecten niet toegankelijk. Dichte deuren bij winkels vanwege de kou maken het lastig om met een rolstoel binnen te komen, en deurbellen zijn vaak te hoog om goed bij te komen. Ook het openbaar vervoer is, net zoals op veel plekken in Nederland, niet altijd goed te gebruiken met een beperking. Ook ontbreekt de

geleidelijk op sommige plekken of is deze slecht bruikbaar door geparkeerde fietsen, auto's of vallend blad. Er lijkt ook weinig handhaving hierop plaats te vinden.

⊖ Toegankelijk wonen en werken met een beperking biedt ook uitdagingen in de gemeente Overbetuwe. Volgens respondenten zijn er te weinig aangepaste woningen in de gemeente, en is er onduidelijkheid wie verantwoordelijkheid draagt voor het aanpassen van woningen. Op werkgebied ligt er nu vooral een grote uitdaging voor ontvangers van een uitkering die weer aan het werk zouden willen. Respondenten geven aan dat zij graag betaald werk zouden doen in plaats van vrijwilligerswerk. Dit wordt hen bemoeilijkt door het weinige financiële voordeel, en de angst dat als hun gezondheid achteruitgaat ze niet op een gemakkelijke manier terug kunnen vallen op de uitkering

“De Dorpsstraat bijvoorbeeld is helemaal scheef bij het fietspad. Als rolstoel moet je dan half in de goot wat erg eng is. Van A naar B in de gemeente komen kan echt beter.” – Inwoner van Overbetuwe

⊖ Ook voorzieningen zijn niet altijd toegankelijk. Het taalgebruik van de gemeente bij processen als subsidieaanvragen werd meermaals benoemd. Dit wordt als ingewikkeld ervaren. Er is een groep inwoners dat aangeboden heeft om gemeentebrieven op moeilijke taal te controleren om dit vervolgens te versimpelen, maar hier lijkt tot op moment van dit onderzoek nog geen gebruik van gemaakt. Ook is gemeentelijke informatie vaak enkel in het Nederlands beschikbaar. Voor personen met een niet-Nederlandse achtergrond is dit ingewikkeld. Zij zijn hierdoor afhankelijker van hun sociale netwerken om hun administratie uit te voeren.

4.3 Gemeentelijke communicatie

⊕ Gemeente Overbetuwe steunt organisaties en groepen die zich bezighouden met inclusie en een verbindende rol hebben in de gemeente. Dit doen ze door het uitgeven van subsidies, het verbinden van organisaties die daar baat bij hebben, en duidelijke communicatie. Een voorbeeld van deze ondersteuning die de gemeente biedt is het sluiten van het convenant met de Molukse wijkraad en woningcorporatie Vivare. De gemeente stelt zich dan op als welwillende partner die haar best doet inwoners van kleur met maatwerk te ondersteunen.

“Richting de Molukse gemeenschap doet de gemeente het echt goed. Vooral met Overbetuwe Doet proberen ze ons ook echt te linken andere organisaties onderling. Daardoor hebben we nu ook goed contact met andere groepen in de gemeente.” – Bestuurslid stichting Maluku Elst

⊖ Hoewel communicatie soms goed gaat, geven andere personen aan communicatie met de gemeente als moeizaam te ervaren. Partijen die zich bezighouden met inclusie krijgen bijvoorbeeld geen reactie van de gemeente

of worden niet betrokken waar ze dat wel graag zouden willen. Anderen geven aan dat de reactietijd van de gemeente te langzaam is, of ervaren sommige ambtenaren niet als fijne samenwerkingspartners.

4.4 Verbinding en polarisatie

⊕ Sommige inwoners van Overbetuwe hebben verbinding en contact over groepen heen. Zo zijn er verschillende samenwerkingen in de gemeente waar verbinding wordt gezocht over groepen heen. Zo

is er een groep Turkse mannen die bij voetbalvereniging SV Spero gebruik maakt van de faciliteiten van de club; heeft de christelijke basisschool in Randwijk een open aannamebeleid en veel niet-christelijke kinderen op school; en geven meerdere deelnemers aan dat ze goed contact hebben in hun wijk ondanks culturele of religieuze verschillen.

⊖ Polarisatie neemt in Nederland steeds meer toe. Deze trend werd opnieuw benadrukt tijdens de recente landelijke verkiezingen, die drie weken voor het Stadsgesprek plaatsvonden. Inwoners van Overbetuwe ondervinden ook de negatieve impact van deze politieke ontwikkelingen. De verkiezingsuitslag heeft sommige inwoners duidelijk geschokt, waarbij ze zich zorgen maken over de implicaties voor henzelf en hun gemeente. Respondenten uiten bezorgdheid over de groeiende intolerantie in hun buurten. Een respondent vertelde bijvoorbeeld dat discriminerende opmerkingen nu veel openlijker worden gemaakt dan voor de verkiezingsuitslag. Volgens inwoners neemt de intolerantie toe, en reageert men steeds feller op elkaars overtuigingen. Zij merken op dat er minder wordt geluisterd naar elkaar en dat er sneller kritiek wordt gegeven en geklaagd.

4.5 Discriminatie en vooroordelen

⊖ Ervaringen van discriminatie en vooroordelen komen voor in de gemeente Overbetuwe. Dit speelt voornamelijk op de diversiteitsdimensie culturele achtergrond. Zo geeft een respondent aan dat omdat ze 'een kleurtje heeft' een achterstand ervaart ten opzichte van haar witte vrienden. Zeker als personen zichtbaar moslim zijn of geen Nederlands spreken lijkt er snel sprake te zijn van ervaringen van discriminatie. Dit gebeurt bijvoorbeeld op straat, op school, in de supermarkt of tijdens sollicitaties. Dit kan variëren van vervelende opmerkingen krijgen als je een hoofddoek draagt op school tot het verliezen van contact met de buurt als je trouwt met een man van Molukse komaf.

“Als wij dan met de bewoners op straat lopen, dan kijken mensen raar op en wordt er wat gefluisterd. [...] We hebben ook een bewoner en die krijgt dan soms geen gedag terug van mensen op straat. Dat vindt hij heel erg” – Woonbegeleider voor mensen met een verstandelijke beperking.

⊖ Ook respondenten met een handicap geven aan gediscrimineerd te worden, en ervaren dat er mensen zijn die vooroordelen over hen hebben. Enkelen van hen voelen zich niet op waarde geschat, of onderdeel van hun buurt hierdoor.

4.6 Lhbti+

⊕ Er zijn weinig tekenen in de gemeente van anti-lhbti+ sentimenten. Het COC, die hier een waarnemende functie in heeft, geeft aan dat er weinig zorgen bij hen binnenkomen. Ook op andere plekken, zoals bij jongerenwerk, wordt aangegeven dat de lhbti+ jongeren die zij kennen prima mee kunnen komen. Hoewel er dus weinig wordt georganiseerd, lijkt het niet dat er in Overbetuwe sprake is van overmatige uitsluiting of discriminatie tegen deze groep.

⊖ Er lijkt op dit thema bijna niks geborgd te zijn bij de gemeente. Wat georganiseerd is, zoals paarse vrijdag, is kleinschalig en biedt geen vaste faciliteit, ontmoetingsplek of ondersteuning. Dit is volgens het COC een tekortkoming ten opzichte van andere gemeenten.

4.7 Politie

⊖ In omgang met de politie kwamen er twee incidenten ter sprake in de gemeente waar de politie niet adequaat heeft gereageerd op een melding of ten onrechte heeft ingegrepen. Dit had te maken met een onzichtbare handicap en lhbt+ thematiek. De politie geeft zelf ook aan dat dit erg ingewikkeld is voor hen omdat zij steeds vaker en breder worden ingezet. Waar hulpverlening tekortschiet, komt de politie steeds vaker. Ze missen soms kennis om met de samenleving in de brede zin juist om te kunnen gaan.

Hoofdstuk 5 Speerpunten vanuit inwoners

Naast de vraag wat er ontbreekt of wat er goed gaat, stelden we aan de inwoners en maatschappelijke partners ook de vraag naar speerpunten. Waar hebben zij behoefte aan, en wat denken zij dat de rol van de gemeente hierin zou moeten zijn? Deze worden nu toegelicht.

5.1 Meer persoonlijk gerichte ondersteuning

Een belangrijke behoefte die naar voren komt is persoonlijke ondersteuning op maat voor personen met gezondheidsproblemen of financiële problemen. Er kan eenzaamheid zijn achter de voordeur. Zeker als inwoners weinig netwerk hebben en groepsactiviteiten voor hen niet toereikend zijn komen ze in een lastige situatie terecht. Inwoners vragen aan de gemeente om hier aandacht voor te hebben en te zorgen dat zij er niet alleen voor staan. Concrete suggesties die worden gedaan zijn individuele huisbezoeken, een buddy-systeem en geholpen worden door één aanspreekpunt bij bijvoorbeeld administratieve problemen.

“Activiteiten is het probleem niet, daar stap ik op af. Maar er zijn dagen dat ik er niet zo leuk bij zit als nu, dat ik er slecht bij zit. Mijn zoon is heel erg ziek, mijn dochter kan ik niet bellen want die heeft het moeilijk. Mijn broer en zus zijn al ouder. De arts heeft weinig tijd. Dan heb je niemand om even mee te praten.”
– inwoner van Overbetuwe

5.2 Ontmoeting tussen inwoners onderling

Inwoners geven aan dat gesprek en ontmoeting tussen alle inwoners van Overbetuwe onderling van groot belang zijn. Dit vergroot volgens hen wederzijds begrip en gaat polarisatie tegen. Dit kan met simpele, positief gerichte acties en activiteiten, die niet per se op inclusie zijn gericht maar wel ontmoeting tussen inwoners mogelijk maken. Een jongerenwerker geeft het voorbeeld dat hij recent een uitdeelactie van fietslampjes is gestart na een klacht over slechte fietsverlichting door een inwoner. De klagende inwoners wilden zelf graag meehelpen bij het uitdelen en kwamen zo in gesprek met de jongeren. Andere concrete suggesties zijn bijvoorbeeld de huiskamerontmoetingen verder uitbreiden en bij de viering van Elst 1300 jaar allerlei bestaande groepen een plek geven om ontmoeting te stimuleren.

5.3 Voorlichting en training

Om het gesprek aan te moedigen tussen inwoners stellen enkele organisaties ook voor dat er voorlichting wordt gegeven over beperkingen, culturele diversiteit en lhbt+ thematiek. Zo stellen stichting Anadolu en stichting Maluku dat voorlichtingen op scholen over hun migratie naar Nederland belangrijk zijn voor het begrijpen van de situatie nu. Maar ook het COC geeft aan voorlichting op scholen te zien als een belangrijk onderdeel van diversiteit bevorderen. Ook andere (vrijwilligers)organisaties, zoals S.V. Spero, geven aan dat training van hun vrijwilligers en professionals op het gebied van discriminatie tegengaan welkom zou zijn. Er is soms wel de wil om dingen te veranderen, maar niet altijd de kennis. Voorlichting en training wordt ook gezien als een mogelijke oplossing voor de problemen die spelen bij het niet begrepen worden door politie en hulpverlening.

5.4 De rol van de gemeente

In hoofdstuk 2 kwamen al kort de vier rollen van een gemeente bij het vormgeven van beleid aan bod: de gemeente als regiehouder, aanjager, facilitator en uitvoerder. De inwoners en maatschappelijke partners gaven aan dat zij vooral de gemeente zien in een faciliterende en verbindende rol. Er is behoefte aan een gemeente die echt luistert en zorgt voor gesprekken met inwoners en maatschappelijke partners. Tegelijkertijd geven sommige groepen aan dat zij wensen dat de gemeente ook de rol van aanjager en regiehouder op zich neemt.

Gemeente als luisteraar

Inwoners geven aan dat zij een gemeente willen die echt naar hen luistert. Inwoners spreken de wens uit om op structurele wijze met de gemeente in gesprek te gaan. Daarbij is het volgens hen belangrijk dat er niet enkel gesproken wordt met ‘voorlopers’ of ‘de hoogopgeleide inwoners’, maar juist ook met personen die normaal niet deelnemen aan burgerparticipatie.

Ook organisaties spreken hun wens uit om gehoord te worden door de gemeente. Ze willen hun kennis over de doelgroepen, en inzicht in wat er speelt graag delen met de gemeente. De gemeente moet volgens deze groepen vaker met hen in gesprek, en ook op structurele basis.

“Ik zou graag jaarlijks of tweejaarlijks een gesprek met de wethouder en de verantwoordelijke ambtenaar over lhbt+ voeren. En dan ook naar voorbeeld van andere gemeentes als Arnhem dat daar ook betrokkenen bijzitten Inwoners, de politie, de stichting die welzijnswerk voor ouderen doet.” – Bestuurslid COC

Gemeente als proactieve partner

Organisaties zien de gemeente Overbetuwe ook graag als een meer proactieve partner op het gebied van inclusie. Zo vertelt een inwonerster hoe ze na een gesprek met de gemeente over inclusie meestal niets concreets terug hoort en het gevoel heeft altijd zelf inclusie te moeten aanjagen. Inwoners willen dat de gemeente ook eigen initiatief toont en verantwoordelijkheid neemt op dit thema. Daar hoort bij dat er een duidelijk beleidskader wordt neergezet. Daarnaast wensen de organisaties dat de gemeente echt een partner is waar ze op kunnen bouwen, maar die niet betuttelt. Organisaties wensen een balans tussen een gemeente die actief betrokken is, maar ook vertrouwt op ervaring en vermogen van organisaties.

Ook verwachten verschillende organisaties en groepen dat de gemeente meer verbinding legt tussen de verschillende organisaties. Hoewel sommige organisaties stellen dat de gemeente hen al op een juiste manier verbindt met anderen, is dit niet voor iedereen het geval. Ze zouden graag zien dat de gemeente als een proactieve partner organisaties en initiatieven aan elkaar verbindt om inclusie te verbeteren. Er wordt bijvoorbeeld geopperd dat er een uitwisselgroep zou kunnen komen, of een vrijwilligersmarkt.

Gemeente als facilitator

De meeste inwoners en organisaties willen graag dat de gemeente Overbetuwe zorgt voor goede basisvoorzieningen en financiële voorwaarden om inclusiebeleid te kunnen uitvoeren. Dit speelt bijvoorbeeld in het uitgeven of uitbreiden van subsidies voor groepen die inclusie in de gemeente bevorderen. Verschillende organisaties deelden hoe zij na het huren van een ruimte om samen te

komen geen geld overhouden. Andere groepen, zoals de internationale vrouwengroep, ontvangen nu geen subsidie, maar zouden dit wel graag willen, omdat de vrouwen die komen niet altijd in staat zijn om iets bij te dragen.

Faciliteren gaat naast subsidies ook over het organiseren van toegankelijke ruimtes om samen te komen. Bijvoorbeeld een wijkcentrum of huiskamer in Elst die ook goed toegankelijk is voor rolstoelers, of het verplaatsen van het jongeren centrum in Elst naar een plek die inclusie en

“Wij worden gesubsidieerd door de gemeente, maar van dat geld moeten we ook een ruimte huren als we iets organiseren. Waarom faciliteert de gemeente dit niet anders? We krijgen geld uit een potje wat dan direct weer een ander potje in gaat.”- Bestuurslid welzijnsorganisatie

betrokkenheid van allerlei jongeren bevordert. Juist door het bestaan van goede huiskamers in de andere kernen, wordt het makkelijker om activiteiten te organiseren, en zo kunnen de organisaties gemakkelijk hun bijdrage leveren aan inclusiebevordering. Het is duidelijk dat er in Elst, maar bijvoorbeeld ook in Zetten, een leemte wordt ervaren in toegankelijke faciliteiten.

Hoofdstuk 6 Beleidsadvies

In dit hoofdstuk brengen we alle voorgaande hoofdstukken samen in een aantal concrete beleidsadviezen.

Stel duidelijk inclusiebeleid op waarin allerlei groepen een plek krijgen

- De meeste inwoners en organisaties spreken de wens uit om duidelijkheid te krijgen van de gemeente op welke speerpunten de komende jaren ingezet wordt. Zij willen graag ondersteunen en meehelpen in de uitvoering ervan, maar ook gezien worden als partners en hun input geven in de beleidscyclus.
- Betrek inwoners bij het vormgeven van beleid door het vormgeven van een vaste adviescommissie inclusie. Het is belangrijk om inwoners van allerlei verschillende organisaties en achtergronden hierin plaats te laten nemen.
- Alleen doelgroepenbeleid wordt door de meeste inwoners en organisaties gezien als een gemiste kans om juist voor alle inwoners iets te doen. Tegelijkertijd is het belangrijk om oog te hebben voor de specifieke positie van sommige minderheidsgroepen, en deze wel te ondersteunen op hun behoefte.

In Overbetuwe betekent dit: stel een nieuw beleidsplan Inclusie in Overbetuwe op, in samenspraak met organisaties en inwoners. Behoud de sterkte op het gebied van toegankelijkheid/handicap en geef specifiekere aandacht aan maatregelen op de te ontwikkelen aspecten culturele diversiteit en lhbt+. Neem de speerpunten uit hoofdstuk vijf mee.

Maak gebruik van sterke bestaande netwerken

- Verbind belangrijke maatschappelijke partners in een InclusieNetwerk zodat zij van elkaars kennis gebruik kunnen maken, en beleg de coördinatie van dit Netwerk een welzijnspartner. De bestaande verbindingen zijn vooral doelgroepgericht maar men zou ook themagericht of projectgericht kunnen werken. Zorg ervoor dat er elk jaar twee of drie projecten/thema's zijn waar men gezamenlijk mee aan de slag kan.
- Professionaliseer partners zoals Forte Welzijn, Sociaal Domein, Politie en scholen door cursussen aan te bieden op het gebied van omgaan met diversiteit of discriminatie, of professionalisering op andere gewenste thema's binnen inclusie.

In Overbetuwe betekent dit: breng bestaande groepen in contact met elkaar en organiseer meer activiteiten gezamenlijk, bijvoorbeeld rondom de Week van Toegankelijkheid of de Dag tegen Racisme. Geef Forte Welzijn en de professionals van het Sociaal Domein een centrale rol in het coördineren hiervan. Gebruik de expertise van ADV Vizier om professionals en vrijwilligers te trainen op omgaan met discriminatie.

Zorg voor goede faciliteiten

- Zorg voor goede algemene ontmoetingsvoorzieningen waar bestaande en nieuwe groepen gebruik van kunnen maken. Let op bij constructies waarbij subsidie wordt gegeven om de ruimte te kunnen betalen: organisaties ervaren dit als van vestzak naar broekzak.
- Faciliteer bestaande en nieuwe initiatieven met advies en netwerk. Zorg voor één duidelijk aanspreekpunt voor inwoners als het gaat om inclusiebeleid
- Faciliteer bestaande en nieuwe initiatieven met financiële middelen waar nodig. Zorg ook voor een aan te vragen startbudget voor nieuwe of eenmalige initiatieven.
- Maak structureel budget vrij voor het thema inclusie.

In Overbetuwe betekent dit: zorg voor een goede ontmoetingsruimte in Elst, bestendig bestaande ontmoetingsruimtes in andere kernen. Ga in gesprek met grote en kleine initiatieven over welke ondersteuning zij specifiek nodig hebben. Maak een budget vrij waarvan een deel jaarlijks aangevraagd kan worden. Zorg voor één aanspreekpunt.

Borg bestand beleid

- Er wordt al veel vastgelegd en ontwikkeld op bijvoorbeeld regels van toegankelijkheid. Toch gaat het regelmatig mis in de praktijk. Doe regelmatig praktijktesten met inwoners en tref verbeteringen. Neem klachten van inwoners serieus.
- Leg belangrijke inclusiewaarden vast in bestaande werkprotocollen. Voeg bijvoorbeeld extra inclusiecriteria toe aan het kiezen van beeld voor de gemeentepagina's, of vraag HR om criteria rondom inclusie en diversiteit op te nemen in elke selectieprocedure.
- Maak niet één persoon verantwoordelijk voor inclusie maar beleg dit in een werkgroep waarin ambtenaren van allerlei disciplines mee kunnen denken. Denk hierbij aan collega's van Communicatie, Publiekscontact, HR, Ruimtelijk Domein en Sociaal Domein.
- Train medewerkers van de gemeente op het herkennen van signalen van discriminatie en het omgaan met diversiteit.

In Overbetuwe betekent dit: ga aan de slag met inwoners met een handicap om toegankelijkheid van bestaande voorzieningen te verbeteren. Communiceer ook in formulieren en brieven op taalniveau B1 en train medewerkers op het spreken en schrijven hiervan. Train medewerkers van KCC en andere publiekscontactfuncties in omgaan met diversiteit en herkennen van discriminatie.

Verder lezen

Handreiking inclusief beleid voor gemeenten van Movisie

<https://www.movisie.nl/sites/movisie.nl/files/2023-12/Handreiking%20Inclusief%20Beleid%20voor%20gemeenten%2014-12.pdf>

Interviews met ambtenaren over hun ervaring met het ontwikkelen van inclusiebeleid

<https://www.movisie.nl/artikel/ons-iedereen-inclusie-punt-uit>
<https://www.movisie.nl/artikel/doelgroepenbeleid-naar-inclusiebeleid>

Gratis lhbt-beleid opgesteld door Movisie

<https://www.movisie.nl/publicatie/gratis-lhbt-beleid#:~:text=Met%20als%20doel%20dat%20LHBT's,extra%20geld%20uit%20te%20geven.>

Handreiking over het VN-verdrag Handicap opgesteld door College voor de Rechten van de Mens

<https://publicaties.mensenrechten.nl/publicatie/37a00751-c471-4ff0-97ee-6122b49de1e7>

Handreiking Geen ruimte voor Discriminatie van Movisie met o.a. een focus op culturele diversiteit

<https://www.movisie.nl/publicatie/geen-ruimte-discriminatie>

Bijlage 1 Lijst met betrokken organisaties

De maatschappelijke partners en organisaties waarvan tenminste één iemand heeft deelgenomen aan een interview of stadsgesprek zijn:

- Stichting Turks cultureel centrum Anadolu
- Stichting Maluku
- Internationale vrouwengroep
- Forte Welzijn
- Stichting Gehandicapten Platform
- SV Spero
- Stichting Bij Ons Thuis
- Kansplus Overbetuwe
- Thomashuis Elst
- COC Midden-Gelderland
- Politie Rivierenland-West
- Afgevaardigde van verschillende kerken
- Adviesraad Sociaal Domein

Verder hebben verschillende inwoners deelgenomen die geen onderdeel uitmaken van een organisatie.

